

Ірина Круп'як

викладач кафедри міжнародних фінансів

Тернопільський національний економічний університет

ЦІЛЬОВІ ОРІЄНТИРИ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ДЕПРЕСИВНОСТІ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Інтеграція України до світового економічного простору, трансформаційні процеси в її економіці зумовлюють необхідність ліквідації асиметрії соціально-економічного розвитку регіонів, наслідком посилення якої стало виникнення депресивних територій із низьким рівнем їх фінансового забезпечення. У цьому контексті особливого значення набувають регіональні аспекти фінансової стратегії подолання депресивності території, цільовою функцією якої є зростання рівня фінансового забезпечення розвитку депресивних територій з метою подолання регіональної дезінтеграції, підвищення рівня життя населення та соціалізації економічних відносин.

Для досягнення вищевказаної стратегічної цілі на рівні депресивних територій доцільно: активізувати фінансово-кредитну підтримку малого підприємництва; забезпечити зростання доходів населення; збільшити оборотні кошти суб'єктів господарювання; удосконалити міжбюджетні відносини; залучати інвестиції в пріоритетні галузі економіки; покращити фінансування розвитку агропромислового комплексу та забезпечити зростання кредитного портфелю банківських установ.

Одним із джерел фінансування розвитку малого підприємництва депресивних територій є банківський кредит, проте через високі темпи інфляції проблемою отримання банківських позик є значні вимоги банків по забезпеченню позик (понад 150%). При цьому для банківських установ існує високий ризик неповернення коштів, а також доходи від надання цих позик є нижчими, ніж доходи від кредитування споживчих та іпотечних потреб

фізичних осіб. Для вирішення даних проблем у фінансовій стратегії подолання депресивності територій доцільно на визначений термін передбачити пільгові ставки оподаткування для підприємств малого бізнесу, що отримують банківські позики. Важливе значення має також впровадження в депресивних регіонах практики мікрокредитування підприємницької діяльності суб'єктів господарювання – фізичних та юридичних осіб на основі конкурсного відбору бізнес-планів та спрощення процедури повернення об'єкта лізингу (проведення простіших та прозорих процедур повернення чи викупу майна, що передане в лізинг), що зменшить вартість трансакції для лізингодавця.

Економічною основою досягнення відповідного рівня життя населення в депресивних регіонах є доходи населення, а їх зростання одним із основних завдань фінансової стратегії подолання депресивності територій. Однак, аналіз рівня доходів населення депресивних територій у 2005-2012 роках показує, що значення цього показника втричі нижчі, ніж середні по країні. Причини такої диференціації населення за рівнем доходів полягають як у галузевій диференціації в оплаті праці, так і в різниці щодо можливостей отримання інших доходів, в основі якої лежить майнова нерівність внаслідок приватизації, а також відмінний доступ до користування суспільним і державним майном. Саме тому для зростання доходів населення в фінансовій стратегії подолання депресивності територій доцільно передбачити: індексацію доходів населення залежно від рівня інфляції в країні; стимулювання індивідуальної підприємницької діяльності для підвищення особистих доходів населення; розвиток іпотечного кредитування для формування фінансових ресурсів фізичних осіб і домогосподарств.

В умовах економічних обмежень запорукою успішного функціонування підприємств депресивних територій, а, отже, й одним із способів подолання депресивності є збільшення оборотних коштів суб'єктів господарювання, що дає змогу досягти безперервності та планомірності процесу виробництва, реалізації продукції та надання послуг. В фінансовій стратегії подолання депресивності територій доцільно передбачити широке впровадження практики

комерційного кредитування, метою якого є прискорення процесу реалізації товарів і отримання закладеного в них прибутку. Відсоток за комерційний кредит входить у ціну товару та суму векселя і, як правило, є меншим, ніж відсоток по банківському кредиту.

Протягом 2005-2012 років значною залишається питома вага трансфертів у доходах місцевих бюджетів (понад 70%), що означає практично втрачений взаємозв'язок між обсягом податків, що збираються на території депресивних областей, і видатками відповідних місцевих бюджетів. Як наслідок, місцеві органи влади депресивних регіонів не мають стимулів для розширення власної податкової бази та створення сприятливих умов розвитку територіальних господарських комплексів. Для вдосконалення міжбюджетних відносин на рівні депресивних регіонів доцільно: розширити практику надання трансфертів з державного бюджету під конкретні заходи соціально-економічного розвитку; закріпити за місцевими бюджетами депресивних територій 20% податку на прибуток та 25% ПДВ, що дозволить скоротити обсяг дотацій з державного бюджету на 8%, а також адмініструвати податок на нерухомість із прогресивною ставкою у діапазоні від 1% до 3% ринкової вартості нерухомості для подолання диференціації податкоспроможності.

Залучення інвестицій в пріоритетні галузі економіки шляхом визначення рівня інвестиційних потреб депресивного регіону, пріоритетів інвестування у критичних структуроформуючих галузях економіки забезпечить ефективність можливих витрат у довгостроковому розвитку. Важливе значення для залучення інвестицій в дані регіони має також створення спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку. Такі режими є поширеними у світі. Інвестиції залучаються у ті депресивні регіони, де існують структурні деформації, гострі соціальні та економічні проблеми. Діяльність СЕЗ та ТІП засвідчує їх значимість з огляду на покращення економічних показників і інтенсифікацію розвитку депресивних територій. Введення названих режимів має спрямовуватися на збільшення або на зменшення вигоди

суб'єктів господарювання, які знаходяться поза дією таких режимів. Зокрема, це стосується пільгового режиму оподаткування.

Суттєвою перешкодою подоланню депресивності територій є незадовільний фінансовий стан більшості підприємств АПК, що не дозволяє забезпечити процес не тільки розширеного, а в багатьох випадках і простого відтворення за рахунок власних фінансових ресурсів. Водночас позитивній динаміці індексів продукції промисловості депресивних територій у 2005-2012 роках (за винятком Чернівецької області – індекс продукції промисловості скоротився з 116% у 2008 році до 87% у 2012 році) сприяла направленість промисловості на екстенсивний шлях розвитку за рахунок використання вільних виробничих потужностей у посткризовий період. Однак у фінансовій стратегії доцільно передбачити покращення фінансування розвитку агропромислового комплексу шляхом субсидування видатків по сплаті відсотків за кредитами, застосування фінансового лізингу, нефінансових інвестицій, що дозволить підвищити конкурентоспроможність і стійкість промислового та сільськогосподарського виробництва у депресивних регіонах.

Доцільною є також принципово нова модель зростання кредитного портфелю банківських установ, що спрямована на кредитування всіх видів економічної діяльності депресивних територій, які дозволяють підвищити конкурентоспроможність, скоротити імпорт і збільшити експортний потенціал депресивного регіону. Нераціональна кредитна політика комерційних банків стала однією з причин обмеження кредитування виробництва та розгортання інфляційних процесів у депресивних регіонах. Високими залишалися процентні ставки плати за кредит та короткі терміни кредитування. Водночас кредитування окремих підприємств передбачає максимальне залучення вільних коштів фізичних та юридичних осіб з наступним їх вкладенням у кредити для підприємств пріоритетних галузей розвитку економіки депресивного регіону. Споживче кредитування – це розробка програм кредитування на визначений перелік товарів соціальної необхідності.

Таким чином, в умовах глобальної економічної нестабільності розробка фінансової стратегії подолання депресивності територій та її успішна реалізація має достатньо важливе практичне значення. Дана стратегія забезпечуватиме створення конкурентних переваг економіки депресивного регіону та зміцнення позицій суб'єктів господарювання на відповідних ринках товарів і послуг, що в свою чергу сприятиме не лише розвитку, а й фінансовому оздоровленню депресивних територій.

Література:

1. Александров І. О. Стратегія сталого розвитку регіону: монографія / [І. О. Александров, О. Ф. Коновалов, О. В. Половян, О. В. Логачова, М. Ю. Тарасова]. – НАН України, Ін-т екон. пром-ті, Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2010. – 203 с.
2. Петренко К. В. Проблеми депресивності та глобальності в українському контексті / К. В. Петренко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 9. – С. 192–195
3. Тисунова В. Н. Трансформація української економіки и ее региональные аспекты: монографія / В. Н. Тисунова. – МВД України, Луган. гос. ун-т внутр. дел, 2007. – 560 с.
4. Чужиков В. І. Регіональні інтеграційні стратегії постсоціалістичних країн Європи: монографія / В. І. Чужиков. – К.: ТОВ «Кадри», 2003. – 297 с.
5. Юрій С. І. Проблеми фінансового забезпечення розвитку депресивних територій в умовах трансформації економічних процесів / С. І. Юрій, І. Й. Круп'як // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України. – 2008. – Випуск 13. – С. 5–11.